

Depremlere Karşı Psikososyal Dayanıklılık: İstanbul İlinde Hazırlıklı Olmayı Artırmaya Yönelik Bir Müdahale Çalışması

Prof. Dr. Ayşe Nuray KARANCI

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

Dünyanın en büyük şehirleri arasında yer alan İstanbul'un özellikle tehlike bölgelerinde olası bir depremde on binlerce insanın yaralanacağı ve yüz binlerce binanın orta ve üstü hasar göreceği öngörülmektedir. Önerilen proje İstanbul'da olası depremlere karşı toplumların, ailelerin ve bireylerin dayanıklı hale getirilmesinin önemli bir bileşeni olan hazırlıklı olmanın artırılmasına odaklanmaktadır. Etkili zarar azaltma uygulamaları, koruyucu önlemler ve kapasitelerin yeterliliği depremlerin de dahil olduğu doğa kaynaklı tehlikelerin afete dönüşmesini engelleyebilir ve böylece depremlerin toplumlar ve bireyler üzerindeki olumsuz etkileri azaltılabilir. Bu nedenle, önerilen proje zarar azaltma ve hazırlıklı olma faaliyetlerine katkıda bulunmak ve afet risk yönetimini daha etkin kılmak adına İstanbul'da deprem hazırlığını artırmayı ve bunun için etkili bir eğitim modeli geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Önerilen projenin amacı doğrultusunda, İstanbul'un 39 ilçesi arasından fiziksel ve sosyal hasar görebilirlik düzeyleri daha önceki çalışmalarda yüksek veya düşük olarak saptanan dört ilçede (Fatih, Kadıköy, Sancaktepe ve Sarıyer) araştırma yürütülecektir. Farklı fiziksel ve sosyal hasar görebilirlik düzeylerine sahip bu ilçelerde 2000 katılımcıdan oluşan temsili bir örneklem ile yürütülecek ilk aşama çalışmasında bireylerin hane düzeyinde deprem hazırlığı düzeyleri ilçeler bazında kıyaslanacak ve hazırlıklı olma ile ilişkili psikososyal etkenler incelenecektir. Ardından yürütülecek ikinci aşama çalışmasında, hazırlık ile ilişkili psikososyal etkenlerle ilgili alanyazın ve projenin ilk aşamasında elde edilecek araştırma bulguları ışığında, depremlere hazırlıklı olmayı artırmaya yönelik özel tasarlanacak zenginleştirilmiş yüz yüze etkileşimli bir eğitim programı geliştirilecek ve bu programın etkililiği her ilçede zenginleştirilmiş programla eğitilen grupların standart eğitim alan ve eğitim almayan gruplarla kıyaslanması yoluyla değerlendirilecektir. Üçüncü aşamada ise proje bulgularının yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

Önerilen projenin depremlere karşı dayanıklılık ve hazırlıklı olma alanına önemli katkı sağlaması beklenmektedir. İlk olarak, deprem hazırlığı ile ilgili elde edilecek bulguların ilgili alanyazına yapacağı kuramsal katkının yanı sıra projede geliştirilecek ve geniş bir örneklemde kullanılacak deprem hazırlığı ile ilgili ölçüm araçlarının alanyazına yöntemsel katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunlara ek olarak proje kapsamında geliştirilecek deprem hazırlığı eğitim programının afet risk yönetimi alanındaki tüm paydaşların kullanımına açık olacağı düşünüldüğünde, önerilen projenin deprem hazırlığını artırmaya yönelik faaliyetlere önemli katkılar sağlayacağı öngörülmektedir.

Önerilen projenin çıktılarının afet risk yönetimi bağlamında zarar azaltma ve hazırlıklı olma aşamalarında rol sahibi paydaşların gelecekteki çalışmaları için bilgi sunması beklenmektedir. Proje kapsamında paydaşlara yüksek deprem tehlikesi riski olduğu bilinen İstanbul ilinde bireylerin hane düzeyinde deprem hazırlığına yönelik bilimsel veri sağlanacaktır. Ayrıca uzun vadede deprem hazırlığıyla ilişkili etkenler ve eğitim çalışmalarının etkililiği üzerine elde edilecek proje bulguları temelinde deprem hazırlığı alanındaki mevcut ya da gelecek eğitim faaliyetleri için paydaşların bilgi kapasitelerinin ve hizmet verme yeterliliklerinin artırılması da amaçlanmaktadır. Projede geliştirilecek eğitim programı, düzenlenecek katılımcı çalıştay ve hazırlanacak çevrimiçi bir dijital platform yollarıyla gelecekte afetlere hazırlıklı olmayı artırmaya yönelik faaliyetlerin etkin gerçekleştirilebilmesi için öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Deprem; Deprem Güvenliği; Deprem; Deprem Güvenliği; Afet Farkındalığı ve Hazırlığı; Afet Eğitimi; Afet Farkındalığı ve Hazırlığı